

15. Федоренко І.Н. Золоті сторінки олімпійського спорту України. К. Олімпійська література. 2000
16. Хромаев З.М., Волошин А.П. Баскетбол незалежної України. К.:МП Леся, 2006. С.182

References:

1. Balatska L. V., Holovachuk V. V., Hryhoryshyna T. B. (2019). Analiz napriamkiv roboty rozvytku mizhnarodnoi diialnosti FIBA. Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Serii: Fizychna kultura. № 31. S.8- 14.
2. Vateba O.M. (2003). Istoriia fizychnoi kultury ta sportu v tematytsi dysertatsiinykh doslidzhen: Pokazhchyk avtoref.dys. z istorii fizychnoi kultury ta sportu (1950-2002rr.). Lviv: LNU im. I.Franka, S.120
3. Vateba O.M. (1997). Rozvytok ihrovyykh vydiv sportu v ukrainskykh sportyvnykh tovarystv Halychyny KhKh st. Suchasni problemy rozvytku teorii i metodyky sportyvnykh i rukhlyvykh ihor. Tezy II Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii.
4. Vateba O.M. Ukrainskyi sportyvnyi bibliografichnyi pokazhchyk knyzhkovykh vydan z fizychnoi kultury ta sportu v Ukraini (1921-1941pp.). Lviv. LNU im. I.Franka. 2002
5. Voloshyn A., Sushko R. Basketbol Ukrainy: Monohrafiia. K.: 2019.S.500.
6. Vsesvitnia federatsiia basketbolu. Ofitsiinyi sait. Kod dostupu: <http://www.fiba.com/>
7. Mozola R. (1991). Z istorii ukrainskoho basketbolu (do 100-richchia vynyknennia hry). Natsiia i sport : materialy mizhnar. nauk. konf., prysviach. 80-richchiu ST „Ukraina”. Lviv, S.38–43.
8. Meshcheriakhin Y.A. razvytye tekhniky y taktiky yhrы v basketbol v SSSR: avtoreferat dys.na soysk. kand. pedahoh.nau L.: HDOYFK ym. P.F.Leshafta. 1951. 20s.
9. Otchet prezidenta federatsyy basketbola Ukraine o rabote FBU za 2007-2011pp. 2011 <https://basket.com.ua/news/3831.htm>
10. Poplavskiy L.I. Basketbol. Pidruchnyk.K.: Olimpiiska literatura. 2004. S.22
11. Sushko R. (2016). Hlobalizatsiia v suchasnomu sviti ta yii vplyv na sport vyshchykh dosiahnen. Sportyvnyi visnyk Prydniprova . Dnipro: DDIFKiS, №2. S.140-146.
12. Sushko R.O. (2016). Porivnialnyi analiz mihratsii sportsmeniv (na prykladi olimpiiskykh basketbolnykh turniriv 1988-2016 pp.). Mater. I vseukr. z mizhnar. uch. nauk.-prakt. inter.- konf. [Elektronnyi resurs] Dnipro : DDIFKiS, S.50-53. Dostup za posylanniam: <http://infiz.dp.ua/misc-documents/conf-2016-01-basketball.pdf>
13. Sushko R.O., A.P. Voloshyn. Zhinochyi basketbol Ukrainy. K. MP Lesia 2012
14. Ukraina zberihae mistse v top-10 svitovoho reitynhu z basketbolu 3x3 <https://fbu.ua/news/24-serpnya-na-hreshchatiku-vidbudetsya-final-chempionatu-ukrayini-z-basketbolu-3h3>
15. Fedorenko I.N. Zoloti storinky olimpiiskoho sportu Ukrainy. K. Olimpiiska literatura. 2000
16. Khromaiev Z.M., Voloshyn A.P. Basketbol nezaleznoi Ukrainy. K.:MP Lesia, 2006. S.182

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.2(130).07

УДК: 378:37.013:615.825

Бєлікова Н.О.

**доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії фізичного виховання та рекреації
Ульяницька Н.Я.**

**кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії
Індика С.Я.**

**кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент, завідувач кафедри фітнесу та циклічних видів спорту
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк**

КЛІНІЧНА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ

Наявність сформованої професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії забезпечує їх орієнтацію у світі професії, професійному співтоваристві та дозволяє більш повно реалізувати особистісний потенціал у мультидисциплінарній команді. У становленні професійної ідентичності виокремлено три основні етапи: первинний вибір; підтвердження чи спростування первинного вибору; реалізація первинного вибору в діяльності. Розкрито особливості ранньої професіоналізації студентів у процесі проходження клінічної практики. Серед принципів розвитку професійної ідентифікації майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проходження клінічних практик виокремлено принцип рефлексивності та принцип формування ціннісного ставлення до професійної діяльності. Професійна ідентифікація і становлення особистісної ідентичності полягає в єдності трьох процесів: прийняття студентом себе як майбутнього фахівця з фізичної терапії, ерготерапії; зіставлення студентом себе із професійним ідеалом, нормою, зразком фахівця з фізичної терапії, ерготерапії; визнання зовнішнім оточенням приналежності майбутнього фахівця до професійної групи практикуючих фізичних терапевтів, ерготерапевтів.

Ключові слова: професійна ідентичність, ідентифікація, майбутні фахівці з фізичної терапії та ерготерапії, клінічна практика.

Бєлікова Н.А., Ульяницькая Н.Я., Индыка С.Я. Клиническая практика как средство формирования профессиональной идентичности будущих специалистов по физической терапии, эрготерапии. Наличие сложившейся профессиональной идентичности будущих специалистов по физической терапии и эрготерапии обеспечивает их ориентацию в мире профессии, профессиональном сообществе и позволяет более полно реализовать

личностный потенциал в мультидисциплинарной команде. В становлении профессиональной идентичности выделены три основных этапа: первичный выбор; подтверждение или опровержение первичного выбора; реализация первичного выбора в деятельности. Раскрыты особенности ранней профессионализации студентов в процессе прохождения клинической практики. Среди принципов развития профессиональной идентификации будущих специалистов по физической терапии, эрготерапии в процессе прохождения клинических практик выделены принцип рефлексивности и принцип формирования ценностного отношения к профессиональной деятельности. Профессиональная идентификация и становление личностной идентичности заключается в единстве трех процессов: принятие студентом себя как будущего специалиста по физической терапии, эрготерапии; сопоставление студентом себя с профессиональным идеалом, нормой, образцом специалиста по физической терапии, эрготерапии; признание внешним окружением принадлежности будущего специалиста к категории практикующих физических терапевтов, эрготерапевтов.

Ключевые слова: профессиональная идентичность, идентификация, будущие специалисты по физической терапии и эрготерапии, клиническая практика.

Bielikova Nataliia, Ulianytska Nataliia, Indyka Svitlana. Clinical practice as a mean of the professional identity formation of prospective physical and occupational therapists. The professional identity formation of prospective physical and occupational therapists in the clinical practices process has been studied. The presence of the formed professional identity provides their orientation in the professional field and professional community that allows to realize more fully personal potential in a multidisciplinary team, to predict possible consequences of professional choice and to define own professional development prospects. There are three main stages in the formation of professional identity of the prospective physical therapy and occupational therapy specialists: an initial choice; a confirmation or refutation of the initial choice; an implementation of the initial choice in the activity. The dynamics of professional identity formation during the whole period of their professional training in a higher education institution has been determined.

The peculiarities of early students' professionalization in the process of clinical practice have been revealed in a passive form, later - at the stage of active practice. Among the principles of professional identification development of future masters in physical and occupational therapy in the process of clinical practices, the principle of reflectivity and the principle of a value attitude forming to professional activity have been singled out. The clinical practice, taking place in medical and rehabilitation institutions, involving participation in the rehabilitation diagnosis establishment and in the rehabilitation program has been defined. Formation, development, a moral and psychological qualities complex, as an integral part of professional training of physical and occupational therapy specialists for their future professional activity; ensuring the growth of students' professional competence level; promoting self-identification and choosing the future professional activity direction are the main tasks of the research.

The professional identification and personal identity formation of the prospective physical and occupational therapist is the unity of three processes: student's self-acceptance as a prospective physical and occupational therapist; comparison with the professional ideal, norm and sample of a physical therapist; recognition by the external environment of the prospective specialist's affiliation to the professional group of practicing physical and occupational therapists. Throughout life professional identity is a product of continuous personal and professional development of the physical and occupational therapist.

Key words: professional identity, identification, prospective physical therapy and occupational therapy specialists, clinical practice.

Постановка проблеми. В умовах соціальних змін, підвищення вимог до сучасного фахівця, професійна ідентичність особистості виступає важливою передумовою адаптації на етапі її професійного становлення. Уявлення вітчизняних дослідників про професійну ідентичність в цілому узгоджуються з сучасними тенденціями в західній психології, де професійна ідентичність розглядається як компонент особистості, який забезпечує успішну професійну адаптацію, як домінуючий фактор професійної кар'єри, який базується на компетентності, профпридатності, зацікавленості до праці [2].

Взаємодію студентів з професійним середовищем на етапі навчання у закладі вищої освіти забезпечує проведення практики, яка є невід'ємною складовою частиною освітнього процесу підготовки майбутнього фахівця [7]. Проходження студентами практики за обраним фахом впливає на рівень сформованості їхньої професійної ідентичності.

Важливим аспектом у формуванні професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії є поєднання теоретичної та практичної компоненти навчання. Наявність сформованої професійної ідентичності забезпечує їх орієнтацію у світі професії, професійному співтоваристві та дозволяє більш повно реалізувати особистісний потенціал у мультидисциплінарній команді, прогнозувати можливі наслідки професійного вибору і визначати перспективи власного професійного розвитку. Питанням формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії у процесі проходження клінічних практик приділяється недостатньо уваги. Однак саме практична складова навчання дозволяє опанувати практичні навички як діагностики, так і елементів реабілітаційного впливу, а отже здобути вміння, необхідні для професійного становлення, професійної ідентифікації та майбутньої фахової діяльності.

Аналіз літературних джерел. В сучасних дослідженнях професійна ідентичність виділяється як основний критерій професійного розвитку особистості. Для вітчизняних досліджень професійної ідентичності характерним є розгляд цього феномену, базуючись на принципах системності та структурності психічних явищ, пошук генетично взаємопов'язаних рівнів ідентичності та дослідження формування ідентичності в процесі оволодіння і виконання професійної діяльності (концепції системогенезу в професійній діяльності В. Шадрікова, професійного становлення особистості Ю. Поваренкова, трудової діяльності Є. Клімова, професіогенезу О. Єрмолаєвої) [2]. Аспекти сутності, структури, особливостей функціонування, суб'єктивних процесів становлення професійної ідентичності досліджувались Є. Єгорова, Н. Івановою, Л. Шнейдер, Г. Гарбузовою, І. Дружиніною та ін.

Особливості підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії аналізували А. Герцик, Г. Завгородня,

С. Кобелев та ін. Окремі аспекти клінічної діяльності фахівців з фізичної терапії та ерготерапії вивчали такі вчені, як А. Вовканич, С. Городинський, М. Романішин, А. Фастівець, Т. Д'яченко, В. Крупа та ін.

Разом з тим, питання формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії у процесі проходження клінічних практик потребують подальшого вивчення та удосконалення.

Мета статті – визначити особливості становлення професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проходження клінічних практик.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних дослідженнях професійна ідентичність визначається як основний критерій професійного розвитку особистості. Для виживання в нових соціально-економічних умовах, долаючи конкуренцію та труднощі професійного становлення, сучасний фахівець повинен перебувати в постійному особистісному та професійному розвитку. У якості робочого визначення змісту явища професійної ідентичності використовуватимемо таке: *професійна ідентичність* – це стійке узгодження індивідуальних ознак, умов, та змісту професії, забезпечення досягнення на конкретному етапі визначеного, суб'єктивного рівня професіоналізму, обумовлення подальшого професійного зростання та можливостей перенесення сформованих навичок та вмінь в змінні умови діяльності [4].

Професійна ідентичність, на наш погляд, формується у процесі ідентифікації. В освітньому процесі, як правило, звертають увагу на два чинники ідентифікації: навчальна та практична діяльності. Як зазначає А. Разумна, використання практичного навчання як чинника формування професійної ідентичності має бути таким, щоб воно давало можливість закріпити знання на практиці, сформувати чуттєвий досвід виконання практичних дій, верифікувати стан власної готовності й відповідності професії та майбутнього фахівця [3].

У становленні професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії виокремлюємо три основні етапи: первинний вибір (студенти знайомляться з професійною спільнотою); підтвердження чи спростування первинного вибору (передбачає можливість суттєвої зміни в професійних уподобаннях, а також намірах студентів); реалізація первинного вибору в діяльності (відбувається перехід студентів до ототожнення себе зі своєю професійною діяльністю у процесі проходження клінічних практик).

Спостереження за діяльністю студентів, майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, протягом всього періоду їхньої професійної підготовки у закладі вищої освіти, дозволяє визначити таку динаміку становлення професійної ідентичності:

- на першому курсі відсутній диференційований підхід до своїх майбутніх професійних ролей студента, майбутнього фахівця;
- на другому-третьому курсах, особливо після проходження перших практик, студенти вже окреслюють перспективу майбутнього професійного життя, зростає рівень їх домагань в сфері майбутньої професії, підвищується роль самоосвіти і самовиховання в професійному становленні;
- на четвертому курсі відбувається переоцінка студентами багатьох цінностей життя, культури, професійної діяльності, свого місця в професії, своїх можливостей, ототожнення себе з майбутньою професією, глибоке розуміння сенсу своєї праці як практикуючого фізичного терапевта, ерготерапевта.

Наближення образу «Я-професіонал» до образу ідеального професіонала актуалізує необхідність різнопланових зустрічей з успішними професіоналами, які слугують адекватному коригуванню власних зразків професіоналізму. Реалізація цього завдання можлива за рахунок ранньої професіоналізації студентів у процесі проходження клінічної практики. Спочатку йдеться про її пасивну форму, метою якої є створення умов для першого «занурення» студента у професійну діяльність. Саме при її організації слід звертати увагу на дію відомих соціально-психологічних феноменів (ефект першого враження, ефект новизни, ефект ореолу тощо), які забезпечать позитивне ставлення студента до майбутньої професії. На етапі активної практики в реальних виробничих умовах важливо забезпечити взаємодію студентів з успішними професіоналами, а також з наставниками на робочому місці, які здатні реалізувати фасилітуючі впливи на студентів-практикантів у ситуації їхньої зустрічі з запитами реальної праці, які можуть суттєво різнитися з теоретичним досвідом, отриманим у закладі вищої освіти.

Практико-орієнтоване спрямування професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, на думку О. В. Базильчука, дає змогу студентам самостійно та свідомо вибирати пріоритетні напрями діяльності, усвідомити професійну відповідальність за організацію й результати своєї роботи, творчо підходити до прогнозування результатів праці та планування стратегій і технологій їх досягнення, набути й закріпити вміння та навички; розробляти та виконувати індивідуальний план фізичної терапії в співпраці з іншими спеціалістами в мультидисциплінарній команді і пацієнтом; описувати порушення діяльності органів та систем організму людини; самостійно й творчо застосовувати набуті знання; провадити наукову, адміністративну та консультативну діяльність [1].

О. М. Сущенко визначила методологічні принципи розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проходження виробничих практик [6]. Серед них виокремимо ті, які, на нашу думку, сприяють професійній ідентифікації зазначених фахівців:

- *принцип рефлексивності*, який обумовлює актуалізацію самооцінки, самовизначення і саморозвитку майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії через вирішення професійних завдань у процесі виробничої практики;
- *принцип формування ціннісного ставлення до професійної діяльності* у процесі клінічної практики, який обумовлює позитивну професійну ідентифікацію, сприйняття місця потенційного працевлаштування як сфери самоактуалізації та самореалізації.

Вимоги до практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії сформульовано у Стандарті вищої освіти України для першого (бакалаврського) рівня для спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» [5]. Для набуття фахових компетентностей необхідно не менше 24 кредитів клінічних практик (клінічного навчання) з фізичної терапії, ерготерапії тривалістю не менше 6 кредитів кожна. Проходження кожної клінічної

практики у повному обсязі є обов'язковим [5].

Клінічна практика проходить в лікувальних та реабілітаційних установах і передбачає участь у встановленні реабілітаційного діагнозу та виконанні реабілітаційної програми. Вона охоплює втручання під час гострих станів, функціональне відновлення, підтримку досягнутих результатів, профілактику виникнення дисфункцій. Слід зазначити, що фізичні терапевти працюють як незалежні практикуючі фахівці, а також в команді з іншими фахівцями сфери охорони здоров'я, дотримуючись етичних принципів Світової Конфедерації Фізичної терапії. Позаклінічна діяльність фізичного терапевта охоплює участь у наукових дослідженнях, навчальних програмах, консультуванні та адміністративній діяльності.

Серед завдань клінічної практики, покликаних формувати професійну ідентичність майбутнього фахівця, є: формування, розвиток і закріплення комплексу морально-психологічних якостей, як невід'ємної частини професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії для провадження ними майбутньої професійної діяльності; забезпечення зростання рівня професійної компетентності студентів; сприяння самоідентифікації та вибору спрямування сфери майбутньої професійної діяльності.

У процесі проведення клінічних практик варто пам'ятати про можливість невідповідності між психологічними характеристиками особистості студента, проблемами, які виникають внаслідок спілкування з хворою людиною, а також з колективом професіоналів із сформованими етичними навичками роботи. Якщо ці завдання не вирішуються, у молодій людини може сформуватися неадекватна або «негативна» професійна ідентифікація. Але головна небезпека – розмивання відчуття свого «Я», ідеального «Я» і професійного «Я» через розгубленість, неадекватне усвідомлення себе і професійної діяльності, сумніви у можливості стати компетентним фахівцем у своїй сфері.

Вважаємо, що професійна ідентифікація і становлення особистісної ідентичності майбутнього фахівця з фізичної терапії, ерготерапії полягає в єдності трьох процесів:

1. Прийняття студентом себе як майбутнього фахівця з фізичної терапії, ерготерапії, що включає прийняття професійних цілей, цінностей, норм, зразків поведінки, свідоме освоєння професійних ролей, установок, ідеалів, формування на цій основі стереотипів професійного мислення і поведінки в мультидисциплінарній команді.

2. Зіставлення студентом себе із професійним ідеалом, нормою, зразком фахівця з фізичної терапії, ерготерапії; постановка завдань на саморозвиток.

3. Визнання зовнішнім оточенням приналежності майбутнього фахівця до професійної групи практикуючих фізичних терапевтів, ерготерапевтів.

Висновки. Успішне входження майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії в професійне середовище пов'язано з розвитком професійної ідентичності, усвідомленням своїх професійно важливих навичок, придбанням професійних та соціальних перспектив, позитивним самосприйняттям, почуттям захищеності в професійному суспільстві. Ознаками професійної ідентифікації є визначений професійний статус, сформована професійна компетентність.

Клінічна діяльність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії носить комплексний характер і направлена на відновлення функціонального стану організму пацієнтів з різними захворюваннями і травмами. Під час проходження клінічних практик особисте знайомство з високопрофесійними фахівцями та їх «живою» роботою у професії дозволяють реалізувати фасилітуючі впливи на студентів-практикантів у ситуації їхньої зустрічі з запитами реальної праці, які можуть суттєво різнитися з теоретичним досвідом, отриманим у закладі освіти.

Відтак, професійна ідентифікація майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії є персоналізованим процесом становлення і формування професійної ідентичності у процесі проходження клінічних практик. Практична діяльність створює умови для більш глибокого осмислення майбутніми фахівцями з фізичної терапії, ерготерапії змісту і функцій професії, перевіряє адекватність власних професійних уявлень і своїх можливостей, та, найголовніше – оптимізує процес формування професійних умінь і навичок, необхідних для самостійної діяльності у сфері терапії, ерготерапії. Професійна ідентичність є продуктом безперервного особистісного і професійного розвитку фахівця з фізичної терапії, ерготерапії протягом життя.

Перспективи подальших досліджень лежать у площині вивчення можливостей дуальної освіти у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

Література

1. Базильчук О. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до роботи з відновлення здоров'я спортсменів: теоретично-методичний аспект : монографія / О. В. Базильчук. – Хмельницький : ПП Монускрипт, 2018. – 534 с.
2. Макарова О.П. Напрямки дослідження професійної ідентичності / О.П. Макарова, Н. Е. Мілорадова // Вісник Національного університету оборони України, 2014. – № 3(40). – С. 268-272.
3. Разумна А. Управління формуванням нормативної професійної ідентичності майбутніх медиків / А. Разумна // Теорія і практика управління соціальними системами, 2018. – № 1. – С. 26-37.
4. Рикель А.М. Профессиональная Я-концепция и профессиональная идентичность в структуре самосознания личности. Часть 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psystudy.u>
5. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/227-fizichna-terapiya-ergoterapiya-bakalavr.pdf>
6. Сущенко О. М. Розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика проф. освіти / Сущенко Олена Миколаївна; Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. – 20 с.

7. Bielikova N. Formation of the operational-actionable component of the future physical rehabilitation specialists' readiness to health protection activity / N. Bielikova, S. Indyka // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. СХУ ім. Лесі Українки. – Луцьк : СХУ ім. Лесі Українки, 2014. – № 4 (28). – С. 30-35.

Reference

1. Bazylchuk, O. V. (2018), "Professional training of future specialists in physical therapy, occupational therapy to work on restoring the health of athletes: theoretical and methodological aspect", monograph, 534 p.
2. Makarova, O.P. Miloradova (N. E. 2014), "Areas of research of professional identity", Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, № 3(40), pp. 268-272.
3. Razumna, A. (2018), "Management of the formation of the normative professional identity of future physicians", Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy, № 1, pp. 26-37.
4. Rykel, A.M. "Professional I-concept and professional identity in the structure of personality self-awareness. Part 2", available at: <http://psystudy.ru>
5. Standard of higher education in Ukraine: first (bachelor's) level, field of knowledge 22 "Health", specialty 227 "Physical therapy, occupational therapy", available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/227-fizichna-terapiya-ergoterapiya-bakalavr.pdf>
6. Sushchenko, O. M. (2019), "Development of professional competence of future masters in physical therapy, occupational therapy in the process of industrial practice": avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 – teoriia i metodyka prof. osvity; Sums'kyi derzhavnyi pedahohichnyi un-t im. A. S. Makarenka, 20 p.
7. Bielikova, N. (2014), "Formation of the operational-actionable component of the future physical rehabilitation specialists' readiness to health protection activity", Fizychnе vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi : zb. nauk. pr. SNU im. Lesi Ukrainky, № 4 (28), pp. 30-35.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.2(130).08

Бобровник В.І.,
доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, ЗТУ
Копанайко С.Є.,
викладач, майстер спорту України міжнародного класу
Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІЧНИХ ДІЙ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ У БІГУ НА 110 М З БАР'ЄРАМИ

Сучасний спорт вищих досягнень характеризується високими спортивними результатами, які показують спортсмени на міжнародних форумах (Олімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи). Одним з видів легкої атлетики, який можна назвати унікальним, є біг з бар'єрами. До характерних особливостей бар'єрного бігу належать висока швидкість, спритність, координаційні здібності та силові можливості, необхідні для подолання бар'єра.

Поява та розвиток бар'єрного бігу розпочався з другої половини ХІХ сторіччя. Перші правила були опубліковані у 1864 році, а висота бар'єрів та відстань між ними залишилися без змін до сьогодні. У 1898 році в Чикаго (США) А. Крейцлейн встановив рекорд в бігу на 120 ярдів з бар'єрами та застосував нову на той час техніку подолання бар'єра. Саме ця техніка лягла в основу сучасної і досі залишається актуальною для тренерів та спортсменів [16, с.29–32, 12, с.175–184].

Технічні дії спортсмена можна поділити на такі складові, як старт, стартовий розгін, біг по дистанції. Актуальність цих основних частин стосується чоловіків і жінок [16, с. 35–37].

Підвищення спортивного результату в бігу з бар'єрами прямо пропорційне навчанню як подолання, так і підтримки максимальної швидкості після подолання бар'єрів на дистанції, що є основною проблемою вивчення та впровадження в тренувальних процес результатів досліджень. Однією з особливостей основних технічних дій спортсменів-бар'єристів є підготовка та подолання бар'єра (як першого, так і наступних по дистанції) без втрати максимально можливої швидкості. Отже спортсмен повинен мати високорозвинену здібність швидкої зміни елементів техніки на великій швидкості за допомогою вже заздалегідь розвиненої або генетично вродженої спритності [2, с.199–217].

Аналіз виступу спортсменів на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи за 1992 – 2019 рр. показав, що жоден український бар'єрист не зайняв призове місце на цих змаганнях (Табл. 1).

Ключові слова: особливості, бар'єрний біг, основні частини бар'єрного бігу, тренувальний процес, техніка бігу з бар'єрами.

Бобровник В. И., Копанайко С. Е. Особенности технических действий квалифицированных спортсменов, специализирующихся в беге на 110 м с барьерами. Современный спорт высших достижений характеризуется высокими спортивными результатами, которые показывают спортсмены на международных форумах (Олимпийские игры, чемпионаты мира и Европы). Один из видов легкой атлетики, который можно назвать уникальным, является бег с барьерами. К характерным особенностям барьерного бега относятся высокая скорость, ловкость, координационные способности и силовые возможности, необходимые для преодоления барьера.

Появление и развитие барьерного бега началось со второй половины XIX века. Первые правила были